

Okronanje podobe Matere Božje.

namenjeno prvotnemu namenu v času apostolskega obiska papeža Janeza Pavla II, ki mu je poklonil posebne privilegije. Papež je počastil starodavno Marijino podobo in blagoslovil temeljni kamen novega svetišča ter ji obenem določil nov naslov: "Sveta Marija Kraljica narodov". S tem dejanjem je potrdil prastaro vlogo tega kraja. Sam sveti oče je na trgu sv. Petra v Vatikanu osebno blagoslovil zlati kroni za Marijo in

Utrinek obreda posvetitve svetišča.

IOANNES · PAVLVS · PP-II

ad perpetuam rei memoriam.

*Sacra illa caedes, quae loco vulgo dicto Preval in archidiecesi Goritien-
si exstat, gratiosam imaginem Beatissimae Virginis sub titulo - Sancta Maria Lo-
pularum Regina - servat, quam Christi fideles variarum nationum quingent-
os iam annos pie colunt caelestium gratiarum copiam sibi suisque a Deo expe-
scentes. Nos igitur libenti animo obsecundare volumus precibus Venerabilis
Matris Antonii Vitalis Bommarco Archiepiscopi Goritienensis atque compro-
bata sententia Congregationis de Cultu Divino et Disciplinis Sacramento-
rum, Apostolica Nostra potestate eadem Lutesuli partes committimus ut i-
magini illi, Nostro nomine et auctoritate, pretiosam imponat coronam iux-
ta probatum liturgicum ritum. Confidimus sane Nos fore ut fideles illius
regionis ad Beatam Virginem Mariam colendam magis magisque inciten-
tur. Contrariis quibusvis nihil obstantibus. Datum Romae, apud S. Petrum, sub
anulo Piscatoris, die primo mensis Martii, anno MCMXCV, Pontificatus No-
stri septimo decimo.*

*Ioannes Paulus
Secundus Pater*

Bula papeža Janeza Pavla II.

Dete in naročil goriškemu nadškofu p. Antonu Vitalu Bommarco naj v njegovem imenu okrona podobo, na katero so od tedaj vezani tudi posebni odpustki. Leta 1999 smo se spominjali 6. stoletnice prve omembe cerkve. Stara je približno toliko, kolikor višarska; z njo deli bodisi legendo o svojem izvoru bodisi češčenje vernikov različnih jezikov in narodnosti. Marija na Prevalu (9. stol.) je bila vedno del mošanske skupnosti, saj je spadala njena cerkev v isto pražupnijo. Dolga stoletja je bila predmet verskega doživljanja in izrednega češčenja. Kip je izrezljan iz lesene mase, pozlačen in pobarvan. Zaradi njegovih tipičnih potez ga lahko brez pridržkov prisodimo znani rezbarski šoli v Tolmeču, ki

Marijin kip.

je predstavljala enega izmed najpomembnejših in najzanimivejših umetniško-zgodovinskih dejavnikov v naši Furlaniji. Njen najizrazitejši predstavnik je gotovo Dominik iz Tolmeča. Delo je skozi pet stoletij doživelo kar nekaj "prenov", ki pa niso povsem spoštovale njegovo izvirnost. Kljub temu še vedno izraža nekaj skrivnostnega, ki

Papež Janez Pavel II. blagoslavlja Marijin kip s Prevala.

presega njegovo oblikovno lepoto in svetost. Čut za varnost in globoka vera, ki sta ga prevevala, sta bila v preteklosti sposobna visoko dvigniti njegovo češčenje. Samo misel, da je skozi pet stoletij nepregledna množica Furlanov in Slovencev zrla to podobo, vzbuja v nas presenečenje in odgovornost, da to nadaljujemo.

Za informacije:

Župnijski urad v Moši (Mossa)

ul. 24. maja, 55 34070 Moša (Mossa) (GO)

tel. 0481 80001

mob. 320 3548416 (mežnar)

mail: parrocchia.mossa@gmail.com

www.santuariopreval.it

Sveta Marija Kraljica narodov na Prevalu

Zgodovina

Preval je kraj nepopisne naravne lepote, ki ga na poseben način odlikuje zemljepisna lega ob vznožju briških gor. Postavljen med reko Sočo in njenim desnim pritokom, reko Idrijco, obsega območje na slovensko-italijanski meji. Prek hribovja, kot je zapisal Celso Macor, se lahko oko ozre proti naravni krasoti visokih špičkov in mogočnih vrhov Julijskih Alp.

A sredi ravnine stoji že od 10. stol. svet kraj po imenu *Sveta Marija na Prevalu*: o njem

Prva omemba cerkve v oporoki iz štirinajstega stoletja.

pričajo arheološke iznajdbe, od 13. stol. dalje pa tudi zgodovinske listine.

Zelo stara pripoved poroča (a po pravici moramo govoriti o "ustanovitveni legendi", kot jo poznajo mnoga druga svetišča), da so kosci na tem kraju nepričakovano naleteli na Marijino podobo, jo vzeli s seboj in odnesli domačemu pražupniku v tako imenovano Zento, to je vzpetina, na kateri je nekoč stalo

Gigi Castellan, *Odkritje Marije* v najstarejši "legendi o ustanovitvi".

nekaj hiš, ki so bile najstarejše naselje vasi Moš. Že naslednji dan so isto podobo zopet skrivnostno našli na Prevalu in vsled tega začeli graditi kapelico v katero naj bi shranili sveto podobo. Druga tradicija pripoveduje o sneženju izven zimske dobe, ki naj bi pokrilo kraj, kjer so kasneje zgradili cerkvico. Tretja tradicija, morda kasnejšega izvora, pa je

gotovo posledica prikazovanja na Sveti gori leta 1539. Ta pripoveduje o skrivnostni svetlobi, ki naj bi zasijala prav s Svete gore, čeprav je stala tam cerkvica že v 14. stol. in so jo kasneje uničili Turki.

Prvi arheološki podatki o svetišču na Prevalu segajo v pozni srednji vek. Poročajo o zgradbi v obliki podkve iz 8. - 10. stoletja, a o tem prvotnem zidovju ni ne duha ne sluha, niti po temeljitih arheoloških izkopavanjih. Ta *Statio (postojanka)* romarjev, ki so že v 15. stol. peščili proti Sveti gori je bila

Razne cerkve - arheološka označba.

pastoralno dobro oskrbljena. O njej natančno poročajo tudi vizitacije oglejskih patriarhov (Moš je v 11. stol. vključeval tudi grad gospodov Eppenstein, ki so bili odvetniki oglejskega patriarha). Morali sta preteči dve stoletji, kakor razberemo iz zapiskov pastirskih vizitacij

Gigi Castellan, *cerkev - pastoralne vizitacije* v 16. stoletju.

prvega goriškega nadškofa, knezoškofa Karla Mihaela Attemsa, preden smo lahko z gotovostjo spoznali, da so cerkev krasili marmornati oltarji – dar velikega dobrotnika barona Avgušтина Codelli-ja. Ta je namreč uresničil željo in ukaz cesarice Marije Terezije glede ustanovitve samostojne goriške škofije tako, da je novemu nadškofu daroval palačo,

Gigi Castellan, *cerkev po Codellijevi razširitvi* v 18. stoletju.

Ljubka podoba svetišča.

cerkev in pritikline. Še prej je svetišča na svojem gospodstvu v Moši popolnoma obnovil in povečal, med njimi še posebno cerkev na Prevalu. Po večletnem opustošenju in pozabi (znašlo se je ob državni meji pa tudi ob železni zavesi vsled druge svetovne vojne), je svetišče zopet oživelo in bilo ponovno

Janez Pavel II. v molitvi pred Marijo s Prevala.